

yeni nesil
ALİŖTIRAN
DEFTER
Sosyal Bilgiler

Akıllı Tahta
Uyumlu

Açık Uçlu Yazılı
Sınavları

Yeni Nesil
Ders Notları

Video
Çözümü

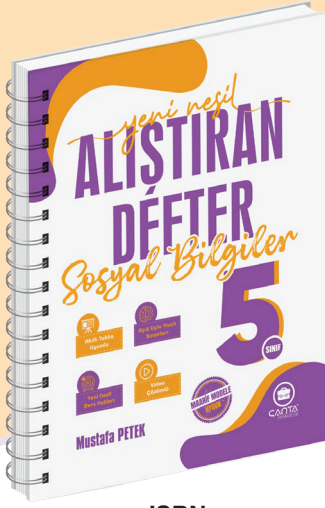
5

SINIF

Mustafa PETEK

ÇANTA
YAYINCILIK A.Ş.

ISBN

978-625-6137-68-4

Yazar

Mustafa PETEK

Redaksiyon

Beyza YAZGAN

Dizgi - Tasarım

Çanta Yayıncılık Tasarım Atölyesi

Kapak Tasarım

Yâren AVŞAR

Baskı Yeri

BAŞAK MATBAACILIK TAN. HİZ. A.Ş.

Çınar Mah. Çankırı Bulvarı No:108

Akyurt/ANKARA

ÇANTA[®]
YAYINCILIK A.Ş.

Yeni Batı Mahallesi

2401. Sokak No:18

Yenimahalle / ANKARA

© Copyright

Bu soruların her hakkı ÇANTA

Yayıncılık AŞ'ye aittir.

Hangi amaçla olursa olsun; tamamının veya bir kısmının kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması, yayımlanması yayınevinin yazılı izni olmadan yapılamaz.

Sunu

Değerli öğrencilerimiz;

T.C. Millî Eğitim Bakanlığının gerçekleştirdiği müfredat değişikliği kapsamında yeni öğretim programını detaylı şekilde inceledik.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde yer alan öğrenme çıktılarıyla %100 uyumlu “Yeni Nesil Alıştırma Defter” adını verdiğimiz eserimizi titizlikle ve büyük bir emekle hazırladık. Kitabımızı planlarken öncelikli amacımız; öğrenmeyi kolaylaştıran, değişen müfredata uyum sağlayan, alanımıza yenilik katan, öğrencilerimizin analiz ve yorum yapma becerilerini geliştiren bir eser ortaya koymaktı. Sonuç olarak bu hedeflere ulaştığımızı düşünüyor ve defterimizin değişen sistemde başarınızın anahtarı olacağına yürekten inanıyoruz.

“Maarif Modeli”ni Tümüyle Yansıtan Kitabımızın Bölümleri: Kitabımız, Maarif Modeli'nin temel ilkeleri doğrultusunda, öğrenme sürecinizi en verimli hâle getirmek için özel olarak tasarlandı. Her bir bölüm, sizi adım adım başarıya taşıyacak şekilde planlandı.

- **Kavramlar Tablosu:** Her öğrenme alanının başında yer alan bu bölümde, öğreneceğiniz tüm temel kavramların anlamlarını bulacaksınız. Bu sayede, yeni konulara başlamadan önce sağlam bir altyapı oluşturacak ve derslere hazır olacaksınız.
- **Öğreten Konu Özetleri Bölümü:** Konunun en can alıcı noktalarını en basit ve anlaşılır şekilde anlattığımız bu bölümle öğrenme etkinliklerine geçmeden önce bilgilerinizi hızlıca tazeleyebileceğiniz ve konulara hâkim olacaksınız.
- **Pekiştiren Etkinlikler Bölümü:** Öğrendiğiniz konuları pekiştirmeniz için çeşitli ölçme araçlarını kullanarak etkinlikler hazırladık. Bu bölüm, bilgilerinizi kalıcı hâle getirmenize yardımcı olacak.
- **Öğrenme Çıktısı Değerlendirme (Konu Tarama Sınavı) Bölümü:** Her bir öğrenme çıktısına özel olarak hazırlanan bu testler, kazandığınız bilgileri ölçmenizi sağlayacak. Böylece, hangi konularda daha güçlü olduğunuzu, hangilerinde tekrar yapmanız gerektiğini kolayca görebileceksiniz.
- **Öğrenme Alanı Değerlendirme Sınavları Bölümü:** Bir öğrenme alanını tamamladıktan sonra, o alana ait tüm bilgilerinizi bir arada değerlendirebileceğiniz genel sınavlar sizleri bekliyor.
- **Açık Uçlu Sorular Bölümü:** Bu bölümde yorum yapma becerilerinizi geliştirecek ve eleştirel düşünmeyi teşvik edecek açık uçlu sorulara yer verdik. Bu sorularla özellikle okullarınızdaki “açık uçlu yazılı sınavlara” hazır olacaksınız.

Kıymetli öğrencilerimiz; bu defterle birlikte çıktığınız öğrenme yolculuğunda, geleceğe güvenle bakmanızı sağlayacak bilgi ve becerilerle donanacağınıza inanıyor, hepinize başarılar diliyorum.

Mustafa PETEK
Sosyal Bilgiler Öğretmeni

İSTİKLAL MARŞI

Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak,
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül; ne bu şiddet, bu celal?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal...
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım,
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım.
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım,
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbin afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın,
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk'ın,
Kim bilir, belki yarın belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak" diyerek geçme, tanı,
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır atanı,
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak, toprağı sıksan şüheda.
Canı, cananı, bütün varımı alsın da Hüda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahi, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.
Bu ezanlar, ki şehadetleri dinin temeli,
Ebedi, yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecdile bin secde eder, varsa taşım,
Her cerihamdan, İlahi, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruhumücerret gibi yerden naaşım,
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlal.
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

Mehmet Akif ERSOY

İçindekiler

1. ÖĞRENME ALANI

Birlikte Yaşamak	3
Konu Tarama Sınavı-1	9
Konu Tarama Sınavı-2	18
Konu Tarama Sınavı-3	25
Öğrenme Alanı Değerlendirme Sınavı-1	27
Açık Uçlu Sorular	29

2. ÖĞRENME ALANI

Evimiz Dünya	31
Konu Tarama Sınavı-1	40
Konu Tarama Sınavı-2	48
Konu Tarama Sınavı-3	62
Konu Tarama Sınavı-4	69
Öğrenme Alanı Değerlendirme Sınavı-2	71
Açık Uçlu Sorular	73

3. ÖĞRENME ALANI

Ortak Mirasımız	77
Konu Tarama Sınavı-1	87
Konu Tarama Sınavı-2	96
Konu Tarama Sınavı-3	109
Öğrenme Alanı Değerlendirme Sınavı-3	111
Açık Uçlu Sorular	113

4. ÖĞRENME ALANI

Yaşayan Demokrasimiz	115
Konu Tarama Sınavı-1	121
Konu Tarama Sınavı-2	127
Konu Tarama Sınavı-3	134
Konu Tarama Sınavı-4	143
Öğrenme Alanı Değerlendirme Sınavı-4	145
Açık Uçlu Sorular	147

5. ÖĞRENME ALANI

Hayatımızdaki Ekonomi	149
Konu Tarama Sınavı-1	157
Konu Tarama Sınavı-2	163
Konu Tarama Sınavı-3	171
Öğrenme Alanı Değerlendirme Sınavı-5	173
Açık Uçlu Sorular	176

6. ÖĞRENME ALANI

Teknoloji ve Sosyal Bilimler	179
Konu Tarama Sınavı-1	186
Konu Tarama Sınavı-2	193
Öğrenme Alanı Değerlendirme Sınavı-6	195
Açık Uçlu Sorular	197

Cevap Anahtarı.....	201
---------------------	-----

ÖĞRENME ALANI

1

BİRLİKTE YAŞAMAK

ÖĞRENME ÇIKTILARI

- Dâhil olduğu gruplar ve bu gruplardaki rolleri arasındaki ilişkileri çözümleyebilme
- Kültürel özelliklere saygı duymanın birlikte yaşamaya etkisini yorumlayabilme
- Toplumsal birliği sürdürmeye yönelik yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine katkı sağlayabilme

KAVRAM TABLOSU

Grup	Görüşleri, çıkarları bir olan kimseler bütünü, ekip.
Rol	Bir işte bir kimse veya şeyin üstüne düşen görev.
Hak	Adaletin, hukukun gerektirdiği veya birine ayırdığı şey, kazanç.
Sorumluluk	Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi.
Birlik ve beraberlik	Bir topluluğun veya milletin ortak değerler ve hedefler doğrultusunda bir arada hareket etmesi ve dayanışma içinde olması.
Dayanışma	Bir toplumu oluşturan bireylerin, kurum ve kuruluşların ortak amaçlar doğrultusunda yardımlaşması ve birlikte hareket etmesi durumu.
Kültür	Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde ortaya çıkarılan bütün maddi ve manevi değerler bütünü.
Saygı	Bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu; hürmet.
STK	Toplumdaki çeşitli sorunları bağımsız olarak ele alıp kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatma görevi yapan, öneriler sunan her türlü birlik; sivil toplum kuruluşu.

ŞURUP BİLGİ

Grup ortak amaç doğrultusunda bir araya gelen bireyler topluluğudur. İçinde yer aldığımız ilk grup **aile**dir. Toplumun temelini oluşturan aile grubu **anne, baba ve çocuk**tan oluşur.

UNUTMAYALIM

Hayatımızdaki önemli gruplardan birini de akrabalarımız meydana getirir. Dede, babaanne, anneanne, amca, hala, teyze, dayı ve kuzenlerimiz akraba grubunu oluşturur.

ŞURUP BİLGİ

Roller, içinde bulunduğumuz **gruplara** göre **farklılık** gösterebilir. Örneğin aile içinde çocuk rolünderken parkta arkadaş, okulda öğrenci rolünde olabiliriz.

Gruplar ve Rollerimiz

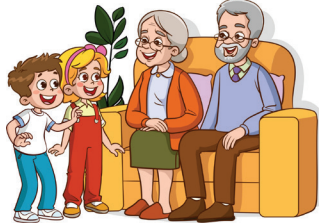
Grup Nedir?

En az iki kişiden oluşan, ortak amaçları olan, aralarında dayanışma ve iş birliği bulunan topluluğa **grup** denir. Gruplara ailemiz, sınıfımız ve akrabalarımız örnek olarak verilebilir.

Grupların Özellikleri:

- ! Belirli bir amaç için bir araya gelmişlerdir.
- ! Üyeleri arasında iş bölümü vardır.
- ! Her üyenin grup içinde görev ve sorumlulukları vardır.
- ! Uzun süreli ya da kısa süreli bir arada bulunabilirler.

Rol Nedir?

Grup içerisinde üstlendiğimiz görevlere **rol** adı verilir. Ailemizde **evlat**, sınıfta **öğrenci**, akraba grubunda ise **kuzen** gibi rollerimiz vardır.

Rollerin Özellikleri:

- ! Rollerimizin bir kısmı doğuştan kazanılırken bir kısmı sonradan elde edilir.
- ! Aynı grup içinde farklı rollere sahip olabiliriz.
- ! Rollerimizden bazıları kısa süreliyken bazıları uzun sürelidir.
- ! Rollerimiz bize bazı haklar kazandırır ve sorumluluklar yükler.

Hak Nedir?

Yasal olarak bireylere tanınan yetki ve kazançlara **hak** denir. Toplum içinde yer aldığımız grup ve kurumlarda üstlendiğimiz rollere bağlı olarak çeşitli haklarımız vardır.

1. Dengeli ve sağlıklı beslenmek haklarımız arasındadır.

2. Arkadaşlarımızla oyun oynamak haklarımız arasındadır.

SORU-CEVAP

Bulunduğunuz gruplar içinde haklarınız nelerdir? Yazınız.

.....

Sorumluluk Nedir?

Yer aldığımız gruplardaki rollerimizin gerekliliklerini yerine getirmek **sorumluluk** olarak adlandırılır. Sorumluluk duygusu; düzenli, huzurlu, birlik ve beraberliğin güçlü olduğu bir toplumun oluşmasına yardımcı olur.

1. Ev işlerinde büyüklerimize yardımcı olmak sorumluluklarımız arasındadır.

2. Ödevlerimizi zamanında yapmak sorumluluklarımız arasındadır.

SORU-CEVAP

Bulunduğunuz gruplar içinde sorumluluklarınız nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

ŞURUP BİLGİ

Her rol bize yeni haklar kazandırır ama aynı zamanda sorumluluklar da yükler. Öğrenci olarak eğitim alma hakkımız vardır ancak derslere zamanında girmek de sorumluluklarımız arasındadır.

ŞURUP BİLGİ

Konutları yakın olan insanlar komşuluk grubunu oluşturur. Komşuluk grubu toplumda önemli yere sahiptir. Komşular birbirini ziyaret eder, kötü günde birbirine destek olur.

ŞURUP BİLGİ

Sorumluluk, bireylerin yaptıkları eylemlerin sonuçlarını kabul etmesidir. Her bireyin bulunduğu gruba göre belirlenmiş farklı sorumlulukları vardır ve roller değiştiğinde bu sorumluluklar da değişir.

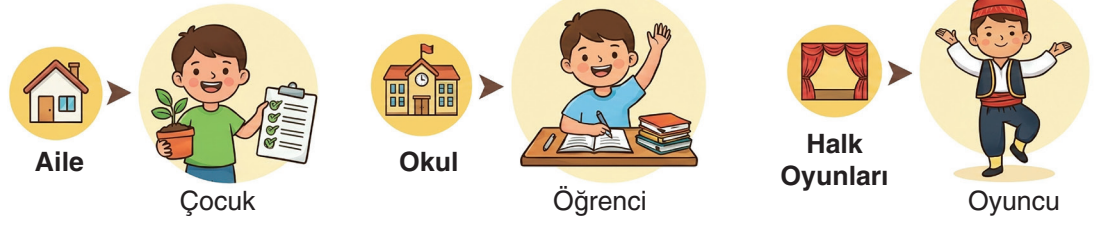
UNUTMAYALIM

Toplumu oluşturan ve kendine özgü özellikleri olan insanların her birine **birey** adı verilir. Her bireyin hakları olduğu gibi sorumlulukları da bulunur.

ŞURUP BİLGİ

Üyesi olduğumuz gruplardaki rollerimizin gereklerini yerine getirmek; mutlu ve huzurlu bireyler olmamıza, toplumsal hayata katılmamıza ve topluma uyum sağlamamıza yardımcı olur.

Aşağıdaki görsellerde Umut'un yer aldığı grupları ve bu gruplardaki rollerini inceleyelim:

Aile	Okul	Halk Oyunları
Rolümüz: Evlat	Rolümüz: Öğrenci	Rolümüz: Takım arkadaşı
Haklarımız: Barınma, beslenme, sevgi görme	Haklarımız: Eğitim almak, güvenli bir okul ortamında bulunmak	Haklarımız: Oyunlarda yer almak, kendini geliştirmek
Sorumluluklarımız Ailemize yardımcı olmak, odamızı temiz tutmak	Sorumluluklarımız Okul kurallarına uymak, ödevlerimizi yapmak	Sorumluluklarımız Takımın başarısı için çalışmak, kurallara uymak

ETKİNLİK-1

Aşağıdaki tabloda verilen rollerden beklenen uygun davranışlar nelerdir? Yazınız.

Roller		Rollerden Beklenen Davranışlar
1	Öğretmen	
2	Polis	
3	Hâkim	
4	Öğrenci	
5	Doktor	

ETKİNLİK- 2

Aşağıda verilen açıklamalardan hareketle kavramları tamamlayınız.

1. Yer aldığımız gruplardaki rollerimizin gerekliliklerini yerine getirmeye ne ad verilir?

U U U

2. Toplumı oluşturan ve kendine has özellikleri olan insanların her birine verilen isim nedir?

Y

3. Grup içerisinde üstlendiğimiz görevlere ne ad verilir?

O

4. Birey olarak dâhil olduğumuz ilk grubun adı nedir?

i

5. En az iki kişiden oluşan, aralarında dayanışma ve iş birliği bulunan topluluğa ne ad verilir?

U

ETKİNLİK- 3

Verilen açıklamalarda doğru olanları “✓”, yanlış olanları “X” sembolü ile işaretleyiniz.

Bariş Manço: Anadolu Rock Müziğinin Öncü Sanatçısı

İstanbul’da doğan Bariş Manço, kültür ve sanatla iç içe bir aile ortamında büyüdü. Annesi Rikkat Uyanık, klasik Türk müziği sanatçısıydı; babası ise hukukçu ve eğitimciydi. Ailesinin sanata verdiği değer, onun küçük yaşlardan itibaren müziğe yönelmesinde etkili oldu. Galatasaray Lisesinde öğrenim gördüğü yıllarda müzik grupları kurarak sahne hayatına adım attı. “Dağlar Dağlar”, “Gülpembe” ve “Dönence” gibi eserleriyle geniş kitlelere ulaştı. Yalnızca bir müzisyen değil; aynı zamanda söz yazarı, besteci ve televizyon programcısı olarak da tanındı. Özel hayatında da ailesine önem veren Manço, Lale Manço ile evliydi ve iki çocuk babasıydı.

a. Ailede evlat, eş, baba gibi rolleri bulunmaktadır. ☐

b. Yaşamı boyunca farklı gruplarda yer almıştır. ☐

c. Sanatçı olmak doğuştan getirdiği roller arasında yer alır. ☐

d. Aynı anda birden fazla role sahip olmuştur. ☐

ETKİNLİK- 4

Kutucuklarda yazılan açıklamaların hangi gruplara ait olduğunu eşleştiriniz.

Doğduğumuz andan itibaren içinde büyüdüğümüz ilk gruptur. Bu grup içinde çocuk ve kardeş rollerini üstleniriz.

Anne ve babamızın yakınlarından oluşur. Bu grupta torun, yeğen, kuzen, hala, teyze, amca, dayı, dede gibi rollere sahip olabiliriz.

Hayatımızın önemli bir bölümünü oluşturan bu grupta öğrenci, nöbetçi, sınıf başkanı gibi roller alabiliriz.

Doğayı korumak ve çevre bilinci oluşturmak için kurulan bu grupta gönüllü, fidan dikim sorumlusu ve kampanya sözcüsü olabiliriz.

- a. Sınıf b. Aile c. Sosyal sorumluluk d. Akraba

ETKİNLİK- 5

Aşağıda verilen cümlelerden haklarımızı anlatanların yanına "H", sorumluluklarımızı anlatanların yanına "S" harfi yazınız.

a. Sınıf kurallarına uymak ☐	b. Etkileşimli tahtadan yararlanmak ☐	c. Çöpleri yere atmamak ☐	d. Ödevleri zamanında yapmak ☐
e. Kütüphaneden faydalanmak ☐	f. Arkadaşlarına karşı saygılı olmak ☐	g. Teneffüse çıkmak ☐	h. Kantinde sıraya girmek ☐

1.

Mete GAZOZ: Madalya Avcısı

1999 yılında İstanbul'da doğdu. Mete, okçuluğa 3 yaşında başladı. Kendini geliştirmeye adanarak zafere giden yolda emin adımlarla ilerledi. Omuz kaslarını güçlendirmek için 8 yaşına kadar yüzme kursuna gitti. Görme ve dikkat yeteneğini geliştirmek için 1 yıl boyunca resim kursuna giden sporcu, el-göz koordinasyonuna katkı sağlamak için ise 2 yıl boyunca piyano eğitimi aldı.

Verilen bilgilere göre, Mete Gazoz ile ilgili;

- I. bazı rollerini çaba göstererek elde ettiği,
- II. hayatı boyunca farklı gruplara dâhil olduğu,
- III. hedeflerine ulaşmak için kararlı ve disiplinli çalıştığı

çıkarımlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız II B) I ve II C) I ve III D) I, II ve III

2. Birey, büyüdükçe yeni sosyal roller edinir. Ailesinin içinde kendisine ait olan sosyal rolleri yerine getirmeye başlar. Okul çağına gelen birey, öğrenci rolünü üstlenir. Böylece öğrenci olmanın gerektirdiği sorumlulukları yerine getirmeye başlar.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi öğrencilerin yerine getirmesi gereken sorumluluklardan biri değildir?

- A) Düzenli olarak okula devam etmek
B) Okul aile birliği toplantısına başkanlık etmek
C) Zil çaldığında sınıfa zamanında gelmek
D) Derste söz hakkı almak için parmak kaldırmak

3. Görüşleri, amaçları ve çıkarları ortak olan bireylerin bir araya gelerek oluşturduğu topluluğa "grup" denir. Gruptaki kişiler bir konu, hedef ya da ilgi alanı etrafında birleşirler ve genellikle birlikte hareket eder; iş birliği yaparlar.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi grup olarak değerlendirilemez?

- A) Voleybol takımı
B) Proje ekibi
C) Halk oyunları ekibi
D) Durakta bekleyen yolcular

4.

Grup Adı	Rolüm	Hakkım	Beklenen Davranış
Aile	Çocuk	Yeterli ve sağlıklı beslenmek	Aile içindeki iş bölümüne katılmak
Sınıf	Öğrenci	Eğitim almak	Derslere zamanında gelmek
Okul takımı	Sporcu	Spor yapmak	Antrenmanlara katılmak

Tablodan hareketle;

- I. sahip olunan rollerin sorumluluklar getirdiği,
- II. gruplarda belli roller elde edildiği,
- III. gruplarda bazı haklar kazanıldığı

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III D) I, II ve III

5.

Dumlupınar Ortaokulu 5/B sınıfında öğrenim gören Eren, her sabah erken saatte uyanır. Yatağından kalktıktan sonra odasını havalandırır, yüzünü yıkar ve yatağını özenle toplar. Annesi, babası ve ablasıyla birlikte yaşayan Eren, okula servisle gitmektedir. Yeşilaya üye olan Eren, sağlıklı yaşam konusunda oldukça bilinçlidir. Okulunda düzenlenen bağımlılıkla mücadele seminerlerine katılır, farkındalık çalışmalarında görev alır.

Buna göre, Eren'in aşağıdaki rollerden hangisine sahip olduğu söylenemez?

- A) Öğrenci B) Yolcu C) Ağabey D) Çocuk

6.

İnsanların sosyal yaşamında arkadaş grupları önemli bir yer tutar. Bu gruplarda birlikte oyun oynar, ders çalışır, spor ve sanat etkinliklerine katılırız. Böylece hem öğrenir hem de keyifli zaman geçiririz.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi, özellikleri verilen arkadaş gruplarında üstlenilebilecek rollerden biri değildir?

- A) Müşteri B) Ara bulucu C) Takım arkadaşı D) Lider

7.

Birey olarak dünyaya geldiğimiz andan itibaren çeşitli roller üstleniriz. Rollerimizin bir kısmı doğuştan sahip olduğumuz rollerdir. Biyolojik özelliklerimizden kaynaklanan bu rollerimiz, herhangi bir ilgi ve yetenek gerektirmez.

Aşağıdakilerden hangisi doğuştan sahip olunan roller arasında yer alır?

- A) Ara bulucu B) Kardeş C) Futbolcu D) Ressam

Kültürel Özelliklere Saygı ve Birlikte Yaşama Kültürü

Kültür: Bir milletin tarih boyunca meydana getirdiği **maddi** ve **manevi** değerlerinin bütünüdür. Kültür, toplum içinde **dayanışmanın**, **birlik** ve **beraberliğin** sağlanmasında önemli bir yer tutar.

Kültürel Öğelerimiz

Maddi Kültür Öğelerimiz

- Sanat eserlerimiz
- Yemeklerimiz
- Kıyafetlerimiz
- Mimari eserlerimiz

Manevi Kültür Öğelerimiz

- Dilimiz
- Tarihimiz
- Geleneklerimiz
- Göreneklerimiz

Kültürel Farklılık: Toplumların bulundukları yere, iklime, tarihlerine ve inançlarına göre geliştirdikleri kültürlerin birbirinden farklı olmasına denir.

Farklı kültürlere saygı duymak, insanları farklılıklarından dolayı ötekileştirmemek **birlikte yaşama duygusunu** güçlendirir.

Farklı kültürlerden insanların bir arada yaşadığı Osmanlı toplumunda birlikteliği sağlayan önemli unsurlardan biri **farklılıklara saygı** anlayışıydı.

UNUTMAYALIM

Gelenekler, diller, sanat eserleri ve mimari yapılar kısacası kültürel öğeler bireylerin kendilerini bir topluma ait hissetmelerini sağlar.

ŞURUP BİLGİ

Gelenek, bir toplumda ya da toplulukta eskiden beri saygıyla korunup kuşaktan kuşağa aktarılan davranışlardır. **Görenek** ise bir şeyi eskiden beri görüldüğü biçimde yapmaktır.

UNUTMAYALIM

Bir insanın kendisini karşıdaki kişinin yerine koyarak onun duygu ve düşüncelerini anlayabilmesine ya da hissetmeye çalışmasına **empati** denir.

UNUTMAYALIM

Hem ülkemizde hem de KKTC'de giyilen, kolları uzun ve yırtmaçlı, bir tür kısa ve yakasız kıyafete **cepken** denir. **Cepken** ülkemizle KKTC arasındaki kültürel benzerliğe kanıt gösterilebilir.

ŞURUP BİLGİ

Ülkemize yurt dışından eğitim veya turizm amaçlı birçok misafir gelmektedir. Bizler, kültürümüzün önemli bir değeri olan Türk misafirperverliği gereği ülkemize gelen misafirleri dil, din, renk ayrımı yapmadan saygı ve sevgiyle karşılarız.

UNUTMAYALIM

Misafirperverliğimizden ve farklı kültürlerle olan saygımızdan etkilenen yabancıların bir kısmı ülkemize yerleşmeyi tercih etmektedir.

Kültürel Özelliklere Saygı ve Birlikte Yaşama Kültürü

Şimdi farklı özelliklere sahip kültürleri yakından inceleyelim:

Türkiye

- Türkiye'de, özel günlerde **cepken** ve **şalvar** gibi geleneksel kıyafetler giyilir.
- Türk el sanatları arasında **ebru**, **dokumacılık**, **çinicilik**, **bakırcılık** ve **kalaycılık** önemli yer tutar.
- Geleneksel müzik aletleri arasında **saz**, **zurna** ve **davul** yer alır.
- Türk mutfağının en bilinen lezzetleri arasında **baklava**, **kebab**, **mantı** ve **çiğ köfte** yer alır.
- Bayramlarda akraba ziyaretleri yapılır.

Rusya

- Rusya'da geleneksel kadın kıyafeti olarak **sarafan** giyilir.
- **Maslenitsa**, Türkiye'deki Nevruz Bayramı'na benzerlik gösterir. Her ikisi de baharın gelişini simgeler.
- Düğünlerde damat, gelin tarafına **bahşiş** (ransom/çeyiz benzeri ödeme) dağıtır.
- Geleneksel müzik aletleri arasında **gusli** ve **balalayka** önemli yer tutar.
- **Anton Çehov**, **Lev Tolstoy** ve **Fyodor Dostoyevski** gibi edebiyatçıları vardır.

KKTC

- **Darbuka**, **zurna** ve **ud** gibi geleneksel müzik aletleri vardır.
- Yerel kıyafetler arasında **bindallı**, **cepken** ve **gömlek** yer alır.
- En ünlü yiyeceklerinden biri kızartılmış **hellim** peyniridir.
- Ketten kumaştan yapılan **Lefkara** nakışı geleneksel el sanatları arasında yer alır.

Japonya

- **Geleneksel kıyafetlerden** en önemlisi kimonodur.
- **Sumo güreşi, karate ve judo** gibi dövüş sporları Japonya kökenlidir ve tüm dünyaya yayılmıştır.
- **Sushi**, ince dilimlenmiş çiğ balıktan yapılan önemli bir mutfak lezzetidir.
- **Şodo** veya **kaligrafi**, fırça ve siyah mürekkeple yapılan geleneksel bir Japon hat sanatıdır.
- Geleneksel müzik aletleri arasında koto, samisen ve biwa önemli yer alır.

ŞURUP BİLGİ

Japonlar selamlaşırken el sıkışmaz, tokalaşmaz ve sarılmaz. Sadece eğilerek birbirlerini selamlarlar. Ne kadar çok eğilirseniz, karşınızdaki kişiye o kadar saygı duyduğunuz anlaşılır.

Almanya

- Grimm Kardeşler'in yazdığı **Bremen Mızıkacıları, Pamuk Prenses ve Kırmızı Başlıklı Kız**, dünya çocuklarının severek okuduğu masallardandır.
- Sevilen yemeklerden **Schnitzel (şinitzel)**; ince dövülen etten hazırlanan ve Almanya'da da yaygın olarak tüketilen bir yemektir.
- **Borulu org**, geleneksel bir müzik aletidir.
- **Faşing** adı verilen karnavalda insanlar kılık değiştirir, komik maskeler takar ya da geleneksel kostümler giyerler.

ŞURUP BİLGİ

Türk kültürünü ve âdetlerini yansıtan, kuşaktan kuşağa aktarılan bazı **geleneksel çocuk oyunlarımız** şunlardır:

- Beştaş
- Körebe
- Yakantop
- Dokuztaş
- Mangala

Türkmenistan

- Erkekler **telpak** adlı geleneksel başlık takar. Kadınlar ise kırmızı ve yeşil renkli **kürte** adlı kıyafetleri giyer.
- Geleneksel spor dalları arasında **okçuluk, cirrit atma, at binme** ve **güreş** yer alır.
- **Saz**, geleneksel müziğin vazgeçilmez bir parçasıdır.
- **Halı dokumacılığı** önemli el sanatlarından biridir.
- Mutfak kültüründe öne çıkan lezzetleri arasında **Türkmen pilavı** bulunur.

UNUTMAYALIM

Etnospor Kültür

Festivali: Yağlı güreş, cirit, okçuluk gibi geleneksel sporların sergilendiği, dünyanın en kapsamlı, en büyük katılımlı festivalidir.

ETNOSPOR KÜLTÜR FESTİVALİ

ŞURUP BİLGİ

Bizler, kültür-
müzün önemli bir
değeri olan Türk
misafirperverliği
gereği ülkemize
gelen misafirleri **dil,**
din, renk ayrımı
yapmadan saygı
ve sevgiyle karşı-
larız.

Kültürel farklılıklara saygı duyulan yerde şunların oluşması beklenir:

- Toplumda yardımlaşma ve dayanışma artar.
- Birlik ve beraberlik duygusu güçlenir.
- Güven ve hoşgörü ortamı oluşur.
- Empati (duygudaşlık) becerisi gelişir.
- Milletler arasındaki ön yargılar azalır.

Uluslararası Kültür, Sanat ve Spor Organizasyonları:

- **Uluslararası kültür, sanat ve spor etkinlikleri**, farklı milletlerden insanları bir araya getirerek farklı kültürlere mensup insanlar arasında anlayışı ve dostluğu güçlendirir.
- Bu tür organizasyonlar sayesinde ülkeler birbirlerinin **geleneklerini, değerlerini** ve **yaratıcılıklarını** daha yakından tanıma fırsatı bulur.
- **23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı** kapsamında düzenlenen uluslararası çocuk şenlikleri bu tür organizasyonların örneklerindendir.

Tarihimizden Hoşgörü Örneği:

Fatih Sultan Mehmed'in Bosna'da yaşayanlara yönelik yayımladığı ferman farklı inanç ve kültürlerle gösterilen saygının bilinen örneklerinden biridir:

İhsan edip Bosna rahiplerine buyurdum ki;
Kiliselerinizde korkusuzca ibadet ve memleketimizde korkusuzca ikamet edin. Ne vezirlerimden ne de halkımdan kimse bunları incitmesin ve rencide etmesin. Canları, malları ve kiliseleri bana itaat ettikleri sürece güvencem altındadır.

NOTLARIM

ETKİNLİK- 6

Verilen açıklamalarda doğru olanları “✓”, yanlış olanları “X” sembolü ile işaretleyiniz.

AÇIKLAMALAR		✓	X
1	Farklı kültürlere saygı göstermek, dünyada barış ortamının azalmasına yol açar.		
2	Halk oyunları, bayramlar, türküler, gelenek ve görenekler toplumumuzun kültürel zenginlikleri arasında yer alır.		
3	Başka şehirlerden göç ederek sınıfımıza katılan yeni arkadaşlarımızın kendi yerel kültürlerini yaşaması okul ortamında engellenmelidir.		
4	Ülkeler arasındaki farklılıklar ayrışma, dayatma ve çatışma nedeni değil birer zenginlik kaynağı olarak görülmelidir.		
5	Farklılıklara saygı gösterildikçe insanlar arasındaki ön yargılar azalır.		
6	Farklı kültürlere ait geleneklerin yaşatılması, kültürel zenginliğin azalmasına neden olur.		

ETKİNLİK- 7

Aşağıda verilen açıklamaların ilgili olduğu kavramları işaretleyiniz.

1

Su üzerindeki desenlerin kâğıda aktarılmasına dayanan geleneksel el sanatımızdır.

○
Hat

○
Ebru

2

Almanya'ya Türkler tarafından tanıtılan ve bir demire geçirilmiş etlerin döndürülerek pişirilmesiyle yapılan bir tür kebaptır.

○
Döner

○
Etli ekmek

3

Hem ülkemizde hem de KKTC'de giyilen, kolları uzun, yırtmaçlı, bir tür kısa ve yakasız kıyafettir.

○
Cepken

○
Telpek

4

Aydın, Muğla gibi Adalar Denizi kıyısındaki illerimizde oldukça yaygın bir halk oyunudur.

○
Horon

○
Zeybek

5

Türk dünyasında 21 Mart'ta kutlanan, baharı müjdeleyen bayramdır.

○
Hıdırellez

○
Nevruz

6

Killi toprağın fırınlanıp çeşitli renk ve motiflerle süslenmesiyle yapılan geleneksel el sanatımızdır.

○
Çinicilik

○
Dokumacılık

ETKİNLİK- 8

Toplumda kültürel farklılıklara saygı duyulmasının ortaya çıkaracağı sonuçları işaretleyiniz.

Yardımlaşma ve dayanışma duyguları güçlenir.

Birlik ve beraberlik anlayışı hâkim olur.

Toplumda insanların birbirine karşı ön yargıları artar.

Dünyada huzur ve barış ortamı güçlenir.

ETKİNLİK- 9

Parçada Bulgar kültürüne ait hangi unsurlardan söz edildiğini belirleyerek ilgili olanları işaretleyiniz.

Merhaba, ben İvanka. Bulgaristan'da yaşıyorum. Başlıca çalgılarımız arasında kaval, zurna ve gadulka vardır. Bulgar erkekleri Surva Festivali'nde hayvan kürklerinden yapılmış, kukeri adı verilen çeşitli kostümler giyerler. Mart ayında, beyaz ve kırmızı iplerden yapılan bir bileklik olan marteniçka (martenitsa) takarız. Sıcak ve soğuk servis edilen çorbalar Bulgar mutfağında önemli bir yer tutar. Kalaycılık günümüzde de devam eden bir faaliyettir.

1	El sanatları	☐
3	Yemek	☐
5	Kutlamalar	☐

2	Kıyafet	☐
4	Mimari yapılar	☐
6	Müzik aletleri	☐

ETKİNLİK- 10

Aşağıda verilen kültürel öğelerle ait oldukları ülkeleri eşleştiriniz.

1

Maslenitsa Bayramı
Kokoşnik adlı başlık
Vinegret salatası

2

Halı Bayramı
Telpek adlı başlık
Pirinçten yapılan plov

3

Hellim peyniri
Lefkara nakışı
Cepken (yelek)

4

Surva Festivali
Marteniçka takısı
Kalaycılık

5

Kafkas oyunu
Şalvar
Kömbe ve lavaş

6

Kimono kıyafeti
Sumo ve karate
Kaligrafi sanatı

a.

Azerbaycan

☐

b.

Rusya

☐

c.

KKTC

☐

d.

Japonya

☐

e.

Türkmenistan

☐

f.

Bulgaristan

☐

NOTLARIM

1. Sosyal bilgiler dersinde “Türkler, tarih boyunca farklı kùltürlere saygı ile yaklaşmış bir millettir.” diyen öğretmen bu sözüne;

- I. Fatih Sultan Mehmed’in Bosna-Hersek’i fethettikten sonra bölgede yaşayan Hristiyan halka din ve vicdan hürriyeti vermesi,
- II. Osmanlı toplumunda farklı milletlere mensup insanların hoşgörü içerisinde uzun yıllar yaşaması,
- III. Sultan II. Mahmud’un “Ben halkımdan Müslümanları camide, Hristiyanları kilisede, Musevileri havrada görmek isterim.” demesi

örneklerinden hangilerini kanıt olarak gösterebilir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III D) I, II ve III

2.

Bir toplumda nesilden nesile aktararak günümüze kadar gelen ve günümüzde de yaşatılan gelenek, görenek, inanış, düşünce ve sanat varlıklarının tümüne kùltür adı verilir.

Aşağıdakilerden hangisi Türk kùltürüne ait bir özellik değildir?

- A) Yöreden yöreye benzerlik veya farklılıklar göstermesi
- B) Kuşaktan kuşağa aktararak yaşanması
- C) Başka kùltürlerin taklidi olması
- D) Kendine has özellikler taşıması

3.

Güney Kore’de insanlar, düğün ve cenaze gibi özel törenlerde geleneksel kıyafetlerini giymeyi tercih ederler. Suudi Arabistan’da, serin tutan geleneksel rahat kıyafetler tercih edilir. Almanya’da erkekler uzun çorap, deri askılı şort; kadınlar kabarık kollu bluz ve işlemeli, uzun etekli elbiselerden oluşan geleneksel kıyafetlerini günümüzde sadece festivallerde giyerler.

Buna göre,

- I. Milletlerin kıyafet tercihleri birbirinden farklıdır.
- II. Giysi tercihi kùltürden bağımsız şekilde oluşur.
- III. Her kùltürün kendine özgü giyim özellikleri vardır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III D) I, II ve III

4. Çocukların oynadıkları geleneksel oyunlar kültürden kültüre değişmektedir. Türk kültüründe de birçok geleneksel çocuk oyunu vardır.

Aşağıdakilerden hangisi millî kültürümüz içinde yer alan geleneksel çocuk oyunlarımızdan bir tanesi değildir?

- A) Saklambaç B) Beyzbol C) Körebe D) Misket

5.

■ Çin’de yemekler çubuklar (kuaizi) ile yenir.

■ Türkiye’de yemeklerde çatal ve kaşık kullanılır.

■ Etiyopya’da yemekler injera adlı süngerimsi ekmekle yenir.

Verilenler hangi alanda yaşanan kültürel farklılıklarla ilgilidir?

- A) Beslenme B) Eğitim C) Giyinme D) Barınma

6. Kıbrıs halkının duygularını KKTC’nin kurucusu ve ilk Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş şu şekilde anlatmıştır:

“7 yaşıma kadar beni dedem Şehirli Mehmet büyüttmüş. Eskinin hikâyesini hep ondan işittim. 1878’de Türk bayrağının gönderden indirilişini, İngiliz bayrağının çekilişini yaşamış. ‘Osmanlı yamandı... Gittiler ama yine gelecekler... Ben göremeyeceğim ama sizler göreceksiniz.’ derdi. ‘Yine gelecekler...’ Hep buna inanarak yaşayacaktık çünkü Kıbrıs’ın bir Türk adası olduğunu biliyorduk.”

Buna göre, KKTC ile ilgili;

- I. ülkemizle millî ve manevi bağlarının olduğu,
II. Türk milletinin ayrılmaz parçası kabul edildiği,
III. İngilizlerle kültürel etkileşim yaşandığı

çıkarımlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız II B) I ve II C) I ve III D) I, II ve III

7. Her milletin kendine özgü selamlaşma biçimleri vardır; örneğin Japonya’da eğilerek, Filipinler’de el öperek veya Malezya’da elleri kalbe koyarak selam verilir. Bu farklılıkları kendi kültürümüzün bakış açısıyla eleştirmek yerine anlamaya çalışmalıyız. Böylece toplumlar arası diyalog, hoşgörü ve kültür alışverişi güçlenir, birlikte yaşamanın önündeki engeller azalır.

Buna göre, kültürlere yaklaşım konusunda hangisi doğru bir tutumdur?

- A) Ön yargılı yaklaşmak B) Kalıp yargı oluşturmak
C) Farklılıklara saygı duymak D) Farklı kültürleri ötekileştirmek

UNUTMAYALIM

Türk toplumunun önemli özelliklerinden biri **yardımlaşma** ve **dayanışmaya** önem vermesi, iyi ve kötü günlerde **birlik** ve **beraberlik** içinde hareket etmesidir.

YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMADA BERABERİZ

Yardımlaşma

Bireylerin çeşitli konularda birbirlerine yardım etmesi ve ortak olarak işlerin üstesinden gelmesine **yardımlaşma** denir.

Dayanışma

Bir topluluğu oluşturan bireylerin duygu, düşünce ve ortak amaçlarda birbirlerine karşılıklı olarak bağlanmasına **dayanışma** denir.

Kültürümüzde yardımlaşma ve dayanışmayı ifade eden atasözlerinden bazıları şunlardır:

Birlikten kuvvet doğar.

Yalnız taş duvar olmaz.

Bir elin nesi var, iki elin sesi var.

Yardımlaşma ve dayanışmaya kültürümüzden örnekler:

Sadaka Taşları

Selçuklu ve Osmanlı döneminde meydan, cami ve çeşme yanlarına sadaka taşları konurdu. Yardım etmek isteyenler bu taşlara para bırakır, ihtiyaç sahipleri de ihtiyaçları kadarını alırdı. Böylece ihtiyaç sahipleri incitilmeden yardımlaşma sağlanırdı.

Tekâlif-i Millîye Emirleri

Millî Mücadele Dönemi'nde Mustafa Kemal Paşa tarafından yayınlanan emirlerle ordunun giyinme, beslenme, cephane gibi ihtiyaçları karşılanmak istendi. Türk milleti, tüm yokluklara rağmen vatanının düşmandan kurtarılması için varını yoğunu ortaya koyup ordusunun yanında güçlü bir duruş sergiledi.

ŞURUP BİLGİ

Toplumsal birliktelik, toplumdaki bireylerin dayanışma ve iş birliği içinde birlikte hareket etmesidir. Zor zamanlarda toplumun diğer bireyleri, güç ve olanaklarını gönüllü olarak ihtiyacı olanlar için kullanır.

NOTLARIM

.....

.....

.....

.....

Zimem (Veresiye) Defteri

Borçluların, borçlarının yazılı olduğu defter anlamına gelmektedir. Osmanlı'da hayırsever zenginler, bakkal borçlarını ödeyemeyenlere yardımcı olurlardı. Durumu iyi olmayan fakirlerin borçlarını gizlice öderlerdi. Eğer borcunu ödeyemeyen bulamazlarsa, borç defterini açıp rastgele bazılarının borçlarını kapatırlardı.

Askıda Ekmek

Maddi imkânı olan biri fırından ekmek alırken fazladan ekmek parası öder ve "biri askıda" diyerek bunu belirtir; fırıncı da bu ekmeği askıya asar. İhtiyaç sahibi kişiler fırına gelip "askıda ekmek var mı?" diye sorduğunda, ücret ödmeden bu ekmeği alır.

Türk Kızılay Kıyafet Dönüşüm Kutusu

Türk Kızılay, bazı illerde "2. El Tekstil" projesi başlatmıştır. Bu proje ile kıyafet dönüşüm kutularında tekstil ürünleri ve kıyafet toplanmaktadır. Bu ürünlerin geri dönüşümünden elde edilen gelir barınma gıda, giyim ve eğitim desteği gibi faaliyetlere kaynak oluşturmaktadır.

Yardımlaşma ve dayanışma faaliyeti yapan bazı sivil toplum kuruluşları:

Mehmetçik Vakfı

Askerlik görevi sırasında şehit, gazi olan veya özel gereksinimli hâle gelen erbaş ve erlerin yakınları ile çocuklarına maddi, sosyal ve ekonomik destek sağlar.

Darülaceze

Dil, din, ırk ve cinsiyet ayrımı gözetmek-sizin bakıma muhtaç yaşlı, özel gereksinimli, kimsesiz çocuklara ve muhtaçlara şefkat yuvası olan bir hayır kurumudur.

NOTLARIM

ŞURUP BİLGİ

Ülkemizin kırsal kesimlerinde yaşayan insanların köyün işlerini el birliğiyle yapmalarına **imece** denir. İmece, toplumumuzda geçmişten günümüze gelen bir **sosyal dayanışma** kültürüdür.

UNUTMAYALIM

Ülkemizde toplumsal **yardımlaşma** ve **dayanışma** faaliyetlerine yönelik çalışmalar, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülmektedir.

ŞURUP BİLGİ

LÖSEV (Lösemili Çocuklar Vakfı)
Lösemili ve kanser hastası çocuklara sağlık, eğitim ve barınma desteği veren, Türkiye'nin önde gelen sağlık odaklı sivil toplum kuruluşlarından biridir.

UNUTMAYALIM

TÜRK KIZILAY

Deprem, sel, yangın, salgın hastalık gibi afet ve felaketlerde dil, din ve ırk ayrımı yapmadan insanlara yardım etmeyi amaçlar.

ŞURUP BİLGİ

Sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyen etkinliklere sadece yetişkinler katılmaz. Çocuk olarak yaşadığımız toplum için yapabileceğimiz bir şeyler mutlaka vardır.

UNUTMAYALIM

Öğrenciler olarak **sosyal sorumluluk projelerine** destek verebilir, **sivil toplum kuruluşlarına** üye olabilir ve **kermesler düzenleyerek** yardıma muhtaç kişilere destek olabiliriz.

Yardımlaşma ve dayanışmanın topluma katkıları şunlardır:

- İnsanlarla iletişimimizi artırır.
- Bir arada yaşamamıza katkı sağlar.
- Sosyal bağlarımızı güçlendirir.
- Toplumsal huzuru güçlendirir.
- Kardeşlik ve dostluk duygularını artırır.
- Sosyal ve ekonomik dengenin korunmasına katkı sağlar.

Sosyal yardımlaşmaya katılan kişinin özellikleri şunlardır:

NOTLARIM

ETKİNLİK- 11

Aşağıda verilen açıklamalardan hareketle kavramları tamamlayınız.

1.

İnsanların birbirine destek olması, ortak çıkarlar konusunda dayanışma içinde bulunması.

 D Ş

2.

Kırsal kesimlerde köyün işlerinin köylülerce eşit şartlarda emek birliğiyle gerçekleştirilmesi.

 C

3.

Osmanlı Dönemi'nde meydanlara, cami ve çeşme yanlarına yardımlaşma amaçlı konulan taş.

 A A Ş

4.

Toplumun tüm kurum ve kuruluşları ile toplumsal sorunlarda yardımlaşması ve birlikte hareket etmesi.

 A A

5.

Lösemili ve kanser hastası çocuklara sağlık, eğitim ve barınma desteği veren sivil toplum kuruluşu.

 E

ETKİNLİK- 12

Aşağıdaki parçayı okuyunuz. Okuma parçasındaki gelişmeleri anlatmak için kullanılabilecek atasözlerini işaretleyiniz.

Okuma Parçası

Kış aylarında yakacak sıkıntısı çeken kırsal kesimdeki aileleri görünce harekete geçtik. Önce sosyal medyada ve çevremizde farkındalık oluşturduk. “Soğuk bir evde ders çalışmak zor, hayaller üşür” temalı paylaşımlar yaptık. Arkadaş gruplarımızdan, ailelerimizden ve tanıdıklarımızdan eski kıyafetler, battaniye, soba odunu ve kömür bağışı topladık. Odun ve kömürü evlere taşıdık, battaniyeleri dağıttık, çocuklara sıcak çorba ikram ettik.

a.

Damlaya damlaya göl olur.

☐

b.

Birlikten kuvvet doğar.

☐

c.

Yalnız taş duvar olmaz.

☐

d.

Bir elin nesi var, iki elin sesi var.

☐

ETKİNLİK-13

Verilen açıklamalarda doğru olanları “✓”, yanlış olanları “x” sembolü ile işaretleyiniz.

	AÇIKLAMALAR	✓	x
1	Sosyal dayanışmayı artıran sadaka taşı uygulaması, yardım yapılan kişinin kimliğini herkese duyurmayı amaçlar.		
2	Afetler sonrasında toplumun farklı kesimlerinin ihtiyaç sahiplerine destek olması, millî birlik ve dayanışma ruhunu güçlendirir.		
3	Askıda ekmek uygulaması, yardımlaşma kültürünün bir örneğidir.		
4	Sivil toplum kuruluşları yaptıkları çalışmalarla maddi kazanç elde ederler.		
5	Yardımlaşma ve dayanışma arttıkça toplumda huzur ve barış ortamı artar.		
6	Yardım yapılırken yabancı kültürden insanlar göz ardı edilmelidir.		

ETKİNLİK-14

Yardımlaşma ve dayanışmayla ilgili cümlelerden doğru olanları (✓), yanlış olanları ise (x) olarak işaretleyiniz.

1. Toplumsal huzura katkı sağlar.
2. Bir arada yaşamamızı kolaylaştırır.
3. Ön yargıların artmasına neden olur.
4. Kardeşlik duygularını güçlendirir.
5. Ekonomik dengenin bozulmasına neden olur.
6. İnsanlar arasındaki iletişimi artırır.

1. Yardımlaşma ve dayanışma toplumda yaşayan insanları birbirine bağlayan bir değerdir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de bu değer çeşitli kurum ve kuruluşlar aracılığıyla varlığını devam ettirmektedir.

Buna göre, yardımlaşmaya;

- I. ihtiyacı olan insanlar için ramazan kolisi hazırlanması,
- II. afetler sonrasında vatandaşlar tarafından bağışlar yapılması,
- III. ürünler üzerinden vergiler toplanması

durumlarından hangileri örnek gösterilebilir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III D) I, II ve III

2. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde yoksul, muhtaç, öğrenci ve yolcular için yeme içme, hatta barınma ihtiyacını karşılamak için kurulan imarethaneler, bugün de yaşatılıyor. Eyüp'te Osmanlı imarethane kültürünün yaşayan temsilcisi Mihrişah Valide Sultan İmarethanesi, her gün yüzlerce yoksula kucak açıyor.

Buna göre, imarethaneler için;

- I. yardımlaşma konusunda önemli bir işlevi yerine getirdiği,
- II. geçmişte olduğu gibi günümüzde de varlığını sürdürdüğü,
- III. insanların barınma ve beslenme ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştığı

yorumlarından hangileri yapılabilir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III D) I, II ve III

3. Kırsal alandaki iş çokluğu ve iş gücü azlığı insanları beraber hareket etmeye itmiş, toplu iş yapma bilinci imece kültürünü ortaya çıkarmıştır. Hemen her yörede var olan imecede özel işler karşılıklı olarak yapılır. Ortak işlerde ise köylü tarafından hep birlikte iş gücü karşılanır. İmece usulü ile kanalizasyon yapımı, meraların ve köy fırının temizlenmesi, okul ve cami yapımı gibi birtakım işler gerçekleştirilir.

Verilenlerden hareketle Türk toplumunun;

- I. dayanışma,
- II. yardımlaşma,
- III. toplumsal ayrışma,
- IV. birlik ve beraberlik

değerlerinden hangilerine sahip olduğu söylenebilir?

- A) I ve III B) II ve III C) I, II ve IV D) I, III ve IV

4. Gazi Ortaokulunda okuyan 5. sınıf öğrencisi Elif, sınıf arkadaşlarıyla birlikte “Komşumun Sofrası” adlı bir sosyal sorumluluk projesi başlattı. Köydeki yaşlı ve yalnız yaşayan yaşlılara düzenli yemek götürmek için harekete geçtiler. Önce mahalledeki esnaflardan destek topladılar. Fırıncı ekmek, kasap et, manav sebze verdi. Her cuma Elif ve arkadaşları ailelerinden de yardım alarak sırayla yemek pişirip kapı kapı dolaştılar. Bu proje sayesinde “Komşumun Sofrası” etkinliği devam ediyor ve mahallede gülümsemeler çoğalıyor.

Buna göre, sözü edilen sosyal sorumluluk projesine katılan öğrencilerde aşağıdaki kavramlardan hangisinin oluşması beklenemez?

- A) Cömertlik B) Ön yargı C) Fedakârlık D) Yardımseverlik

5.

Osmanlı Devleti’nde ramazan ayında hâli vakti yerinde olan insanlar bir bakkala girer ve esnafa: “Zimem defteriniz var mı?” diye sorarlardı. Zimem defteri, borçlu kişilerin ve borç miktarlarının yazılı olduğu defterdi. Esnaf belirtilen sayfaların toplam borcunu hesaplar, hayırsever de bu borcu ödeyerek: “Allah kabul etsin.” derdi. Böylece borcu ödenen kişi, borcunu kimin ödediğini bilmez; borcu ödeyen kişi de kime yardım ettiğini öğrenmezdi.

Parçada anlatılan olay toplumumuzla ilgili aşağıdakilerden hangisinin göstergesi olamaz?

- A) Birlik ve beraberlik anlayışının bulunduğu
B) Sosyal yardımlaşma duygularının geliştiğinin
C) Bireysel menfaatlerin ön plana çıktığının
D) Sosyal bağların güçlü olduğunun

6.

Askıda Ekmek

Toplumumuzda maddi imkânı olan biri fırından ekmek alırken kendi ihtiyacı kadarının ötesinde fazladan ekmek parası öder ve “biri askıda” diyerek bunu belirtir; fırıncı da bu ekmeği askıya asar. İhtiyaç sahibi kişiler fırına gelip “Askıda ekmek var mı?” diye sorduğunda ücret ödmeden bu ekmeği alır.

Bu uygulama toplumumuzda aşağıdakilerden hangisinin geliştiğini gösterir?

- A) Yardımlaşma ve dayanışmanın B) Bilimsel çalışmaların
C) Sanat faaliyetlerinin D) Ön yargıların

1. Tarih boyunca Sümer, Akad, Babil, Hitit, Asur, Urartu, Roma, Abbasi, Selçuklu ve Osmanlı gibi onlarca medeniyeti bünyesinde barındıran, dar sokakları, taşın oya gibi işlendiği evleri ve tarihî yapılarıyla Mardin bir dinler mozağıdır. Bu şehirde Müslümanlar, Hristiyanlar ve diğer dinlere mensup vatandaşlar kardeşçe yaşamlarını sürdürürler. Birbirlerinin dinî bayramlarını ve özel günlerini mutlaka kutlarlar ve birbirlerine ikramlarda bulunurlar.

Buna göre Mardin hakkında,

- I. Farklılıklara saygı duyulmuştur.
- II. Şehirde anlayış ve hoşgörü iklimi oluşturulmuştur.
- III. İnsanlar dış görünüşleriyle değerlendirilmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III D) I, II ve III

2. Okulun tiyatro kulübüne yeni katılan Elif, yaklaşan yıl sonu gösterisi için arkadaşlarıyla birlikte prova yapmaya başlamıştır. Bu nedenle bazı günler derslerden sonra okulda kalarak çalışmalarına katılacaktır. Provaların düzenli ilerleyebilmesi için Elif'in belirlenen saatlerde salonda hazır bulunması ve görevlerini eksiksiz yerine getirmesi gerekmektedir. Elif, sınıfta düşüncelerini rahatça ifade edebilen bir öğrencidir. Kulüp çalışmaları sayesinde sahnede kendini geliştirme fırsatı bulmuştur. Ayrıca prova günlerinde okulun çok amaçlı salonunu ve kulüp materyallerini kullanma imkânına da sahiptir.

Buna göre Elif hakkında,

- I. Tüm gruplarda sorumlulukları aynıdır.
- II. Birden fazla role sahiptir.
- III. Dâhil olduğu gruplara göre rolleri değişmektedir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III D) I, II ve III

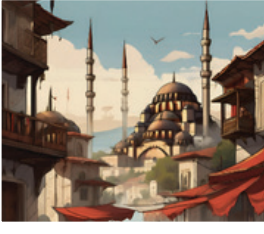
3. Yusuf, çocukluk anılarını şu sözlerle anlatmıştı:

"Geceleri uzun uzun TV izleyip geç yattığım için sabahları uyanmakta oldukça zorlanırdım. Annem her sabah beni kaldırmak için birkaç kez seslenmek zorunda kalıyordu. Bir sabah annemin tüm çabalarına rağmen uyanamadım. Yataktan geç kalktım ve okul servisini kaçırdım. Bu yüzden derse geç katıldım. Durumu öğretmenime anlatmak ve ondan özür dilemek de hâliyle bana düştü."

Buna göre, Yusuf'un aşağıdaki kavramlardan daha çok hangisine dikkat etmediği söylenebilir?

- A) Sorumluluk B) Hak C) Özgürlük D) Grup

4.

Tarihi çok eskilere dayanan Türk milleti farklı kıtalarda ve farklı zaman dilimlerinde birçok devlet kurmuştur. Kurulan bu devletler çok uluslu toplumsal yapıları içinde farklı dinleri, mezhepleri ve etnik kökenleri çok uzun yıllar bir arada tutmayı başarmıştır. Bu başarıyı sağlamalarında insanların inançlarına saygı göstermeleri ve toplumda ayrımcılık yapmaktan kaçınmaları etkili olmuştur.

Buna göre, Türk milleti hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kültürel farklılıklara saygı duymuştur.
- B) Din ve inanç hürriyetini kısıtlamıştır.
- C) Ön yargılı bir tutum sergilemekten kaçınmıştır.
- D) Toplumsal hoşgörü anlayışına sahiptir.

5.

■ Sadaka taşları

■ İnsanların veresiye borçlarının ödendiği zimem defterleri

■ Tarihten günümüze insanların ihtiyaçlarını karşılayan vakıflar

■ İmece uygulaması

Buna göre, tarihten ve günümüzden örnekleri verilen uygulamalar Türk milletinin hangi özelliğe sahip olduğunu göstermez?

- A) Kardeşlik duygularının güçlü olduğuna
- B) Toplumsal sınıf farkları oluşturulduğuna
- C) Birlik ve beraberlik anlayışının geliştiğine
- D) Dayanışmanın sağlandığına

6.

Türk toplumu, tarihten gelen güçlü bir yardımlaşma ve dayanışma kültürüne sahiptir. Milletimiz, iyi ve kötü günlerde bir araya gelerek sevinçlerini çoğaltmış, hüznelerini ise azaltmıştır. 6 Şubat 2023'te yaşanan deprem felaketinde de halkımız tek yürek olmuş ve depremzedelerin yaralarını sarmak için seferber olmuştur.

Türk toplumunun deprem felaketinde sergilediği tutumu anlatmak için,

- I. Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
- II. Nerede birlik, orada dirlik.
- III. Söz gümüşse sükût altındır.

atasözlerimizden hangilerinin kullanılması uygundur?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

5.

Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde meydanlara, cami ve çeşme yanlarına yardımlaşma amaçlı sadaka taşı konurdu. İhtiyaç sahiplerine yardım etmek isteyenler bu taşın içine para bırakırdı. İhtiyaç sahibi kişiler gecenin geç saatlerini bekler, böylece kimseye görünmeden ihtiyacı kadar olan parayı bu taşın içinden alırdı.

Metinde anlatılan olayı desteklemek için hangi özlü söz veya atasözünü kullanabiliriz? Yazınız.

6.

ZİMEM DEFTERİ

Özellikle ramazan ayında varlıklı zengin kimseler esnaf dükkânlarına girerek “zimem” yani günümüzdeki anlamıyla **veresiye defterini** isterlerdi. Veresiye defterindeki borçlar kapatılırdı. Yardım eden kişinin kimliği genellikle gizli tutulurdu. Böylece ne zengin kime yardım ettiğini ne de fakir kimin yardım ettiğini bilirdi. Bu güzel âdetle zenginin mağrur (kibirli) olmadan vermesi, fakirin mahcup olmadan alması sağlanırdı.

Zimem defteri uygulamasının topluma sağladığı faydalar neler olabilir? “iki” tanesini yazınız.

7.

Hangi Ülke?		Hangi Ülke?		Hangi Ülke?	
1)	Maslenitsa Bayramı Kokoşnik adlı başlık Vinegret salatası	2)	Surva Festivali Kukeri adlı kıyafet Sıcak ve soğuk çorbalar	3)	Halı Bayramı Telpek adlı başlık Pirinçten yapılan plov
-----		-----		-----	

8. Öğrenciler olarak sosyal sorumluluk projelerine destek vermek amacıyla sivil toplum kuruluşlarına üye olabilir ve kermesler düzenleyerek yardıma muhtaç kişilere destek olabilirsiniz.

Sosyal sorumluluk projeleri öğrencilerde hangi değerlerin oluşmasını sağlayabilir? Yazınız.

9. Kültürel farklılıklara saygı duymanın faydaları nelerdir? “İki” örnek yazınız.

Cevap Anahtarı

ÖĞRENME ALANI-1 BİRLİKTE YAŞAMAK

1. Öğrencilerine konuları anlatmak ve onların sorularını sabırla cevaplamak.
2. Vatandaşların güvenliğini sağlamak.
3. Tarafsız ve adil kararlar vermek.
4. Derslere zamanında katılmak ve okul kurallarına uymak.
5. Hastalarını dikkatli ve özenli bir şekilde tedavi etmek.

1. Sorumluluk 2. Birey 3. Rol
4. Aile 5. Grup

- ✓ : a, b, d X : c

1. b 2. d 3. a 4. c

- a. S b. H c. S d. S
e. H f. S g. H h. S

ÖĞRENME ALANI-1 BİRLİKTE YAŞAMAK

Konu Tarama Sınavı - 1	1	2	3	4	5	6	7
	D	B	D	D	C	A	B

- ✓ : 2, 4, 5 X : 1, 3, 6

1. Ebru 2. Döner 3. Cepken
4. Zeybek 5. Nevruz 6. Çinicilik

- ✓ : 1, 2, 4

- ✓ : 1, 2, 3, 5, 6

- a. 5 b. 1 c. 3
d. 6 e. 2 f. 4

ÖĞRENME ALANI-1 BİRLİKTE YAŞAMAK

Konu Tarama Sınavı - 2	1	2	3	4	5	6	7
	D	C	B	B	A	B	C

1. Yardımlaşma 2. İmece
3. Sadaka taşı 4. Dayanışma
5. LÖSEV

- ✓ : b, c, d

- ✓ : 2, 3, 5 X : 1, 4, 6

- ✓ : 1, 2, 4, 6 X : 3, 5

ÖĞRENME ALANI-1 BİRLİKTE YAŞAMAK

Konu Tarama Sınavı - 3	1	2	3	4	5	6
	A	D	C	B	C	A

ÖĞRENME ALANI-1 BİRLİKTE YAŞAMAK

ÖĞRENME ALANI DEĞERLENDİRME SINAVI-1	1	2	3	4	5	6
	A	C	A	B	B	A

AÇIK UÇLU SORU-1

Aile, sınıf

AÇIK UÇLU SORU-2

Ev işlerinde ailemize yardımcı olmak. Odamızı düzenli ve temiz tutmak.

AÇIK UÇLU SORU-3

- a) İhtiyaç sahiplerine yardım edilmesini ve kullanılmayan kıyafetlerin geri dönüşüme kazandırılmasını sağlar.
b) Gıda ve erzak yardım kampanyaları düzenlenebilir. İhtiyaç sahipleri için bağış kampanyaları yapılabilir.

AÇIK UÇLU SORU-4

- a) Ebru b) Horon c) Mantı d) Ramazan Bayramı

AÇIK UÇLU SORU-5

"Sağ elin verdiğini sol elin görmemesi" veya "İyilik eden, iyilik bulur" gibi sözler dayanışma ve yardım laşmayı anlatır.

AÇIK UÇLU SORU-6

İhtiyaç sahiplerinin borçlarının ödenmesine yardımcı olur. Toplumda yardımlaşma ve dayanışmayı artırır.

AÇIK UÇLU SORU-7

- 1) Rusya 2) Bulgaristan 3) Türkmenistan

AÇIK UÇLU SORU-8

Empati ve duyarlılık, yardımlaşma ve dayanışma, fedakârlık ve cömertlik

AÇIK UÇLU SORU-9

Toplumsal barış ve huzur artar, birlik ve beraberlik duygusu güçlenir.